

Gładczuk, Czesław

"Wczesne chrześcijaństwo i grecka paideia", Werner Jaeger, tł. i red. Krzysztof Bielawski, Bydgoszcz 1997 : [recenzja]

Studia Teologiczne 19, 469-470

2001

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

sformułowanie zasady brzytwy Ockhama *Entia non sunt multiplicanda praeter necessitatem* nie występuje ani u Ockhama, ani u jego współczesnych. Tak, jak nazwa, tak i ono samo pochodzi z XVII wieku i wskutek wyodrębnienia jednego tylko aspektu, nie ujmuje właściwie wszechstronnego podejścia do problemu przez Ockhama”.

W bibliografii pomieścił R. Heinzmann:

- I. Opracowania ogólne, bibliografie, słowniki
- II. Dzieła: 1. serie wydawnicze, 2. poszczególni autorzy (także przekłady polskie – dzieło redakcji polskiej)
- III. Literatura cytowana (bardzo obszerna)

Jest także indeks osobowy.

Trzeba się zgodzić z Mikołajem Olszewskim, który w posłowie do *Filozofii średniowiecza* pisze: „Książka ta rekomenduje się sama przejrzystą konstrukcją, stosunkowo prostym, jak na stopień złożoności przedstawianych zagadnień, stylem oraz wnikliwością prezentowanych zagadnień przy ich niewielkim rozmiarze i syntetycznym charakterze. (...) Jednocześnie dzięki fragmentom oryginałów i podawaniu kluczowych terminów również po łacinie, czytelnik zyskuje sposobność obserwowania genezy i ewolucji pojęć, którymi naprawdę posługiwali się myśliciele średniowieczni i może odtworzyć sobie system kategorii, przy pomocy których opisywali oni świat stworzony i Boga”.

Ks. Czesław Gładczuk

Werner Jaeger, *Wczesne chrześcijaństwo i grecka paideia* (tytuł oryginału: *Early christianity and greek paideia*, przekład, redakcja i w prowadzenie: Krzysztof Bielawski wydawnictwo Homini, Bydgoszcz 1997, ss. 127)

„Pisząc Paideię – wyznaje W. Jaeger we wstępie do *Wczesnego chrześcijaństwa i greckiej paidei* – od samego początku chciałem, aby moja praca zawierała osobną część, poświęconą greckiej paidei we wczesnochrześcijańskim świecie”. Zamiar ten w postaci głównego zarysu, rodzaju fundamentu, realizuje W. Jaeger w siedmiu wykładach zatytułowanych *Wczesne chrześcijaństwo i grecka paideia*.

Dysponując nieprzeciętną znajomością kultury antycznej, z właściwą sobie filologiczną wnikliwością analizuje podstawowe dzieła wczesnego chrześcijaństwa, zaczynając od Dziejów Apostolskich, pism apokryficznych i tzw. Ojców Apostolskich (wykład I), poprzez dokładną analizę Listu św. Klemensa Rzymskiego z ostatniej dekady pierwszego wieku po Chrystusie (wykład II), pisma apologetyczne ze szczególnym uwzględnieniem dzieł św. Justyna (wykład III), wpływ greckiej literatury filozoficznej na kształt myśli

chrześcijańskiej (wykład IV), dzieło Klemensa Aleksandryjskiego (wykład V), doktryna Orygenesusa (wykład VI), dzieła Wielkich Ojców Kapadockich (wykład VI), ze szczególnym uwzględnieniem Grzegorza z Nyssy i jego Żywota Mojżesza (wykład VII).

Wykłady te traktował W. Jaeger jako rozpoczęcie ponownego odczytania wpływu greckiej kultury i filozofii na kształtowanie się religii chrześcijańskiej w pierwszych wiekach naszej ery. Prezentowane w Wykładach analizy są więc próbą rewizji: nowego spojrzenia zarówno na przedchrześcijańską kulturę antyczną, jak i na samo chrześcijaństwo, podjętą bez żadnych apologetycznych celów.

Pasją badawczą W. Jaegera było ukazywanie twórczego przenikania się kultury antycznej i świata wczesnego chrześcijaństwa. W konkluzjach bezstronnych i wielce kompetentnych badaniach okazywał, że cała europejska kultura aż po dzień dzisiejszy jest tkana z wątków antycznych i inspiracji chrześcijańskich.

Wykłady mają bardzo bogate (merytorycznie) przypisy. Bibliografia jest podzielona na teksty źródłowe i opracowania. W obu działach wskazano przekłady w języku polskim jak i polskie opracowania przywoływanych zagadnień.

Zamieszczone są indeksy: autorów starożytnych, autorów nowożytnych, nazw geograficznych i indeks rzeczowy oraz treść poszczególnych rozdziałów (wykładów).

Na okładce Wykładów zamieszczono notę, która orzeka, że są one uzupełnieniem i znakomitą syntezą jego wcześniejszych badań. Stanowią one punkt, w którym spotykają się wszystkie zainteresowania Jaegera, zajętego już to wielkimi tematami przedchrześcijańskiego antyku, już to zjawiskami o najwyższym znaczeniu dla myśli chrześcijańskiej.

Interesował go też proces odwrotny: wpływ gwałtownie rozwijającej się nowej religii na przedchrześcijańskie struktury, filozofię oraz koncepcję kultury i wychowania.

Ks. Czesław Gładczuk

Kazimierz Kłoskowski, *Zasady – edukacja – testament*, opracowanie J. Krajewski i J. Sokołowski, Episteme 11(2001), AUM, Olecko 2001, ss 228.

Wśród wielu pozycji, traktujących o trudnych problemach egzystencjalnych w dzisiejszych czasach, na szczególną – moim zdaniem – uwagę zasługuje 11 tom EPISTEME. Zawiera on ostatnie teksty napisane przez śp. ks. prof. dr hab. Kazimierza Kłoskowskiego z inspiracji rektora Wszechnicy Mazurskiej dr Józef Krajewskiego i prof. dr hab. Jerzego Niemca na temat